

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Кафедра початкової та дошкільної освіти

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПСИХОЛОГІЯ ДИТЯЧА

Ступінь бакалавра
Спеціальність 012 Дошкільна освіта
Освітньо-професійна програма: Дошкільна освіта

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти
Філімонова Т. В.

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової освіти
Бреславська Г.Б.

РЕЦЕНЗЕНТ: Дрозд О.В., кандидат педагогічних наук, в.о. доцента кафедри психології ЧНУ імені Петра Могили

Програму схвалено на засіданні кафедри початкової та дошкільної освіти
Протокол від «29» серпня 2022 року № 1

Завідувач кафедри _____ (Якименко С. І.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією педагогічного факультету

Протокол від «30» серпня 2022 року № 1

Голова навчально-методичної комісії _____ (Хрящевська Л.М.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету

Протокол від «31» серпня 2021 року № 11

Голова навчально-методичної комісії _____

Анотація

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Психологія дитяча» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 012 Дошкільна освіта за освітньо-професійною програмою «Дошкільна освіта».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: вікова динаміка психіки людини протягом дитинства, розвиток психічних процесів та психічних якостей особистості дитини. - дитяча психологія слугує теоретичною основою для педагогічної психології, а також для практики навчання й виховання дітей.

Міждисциплінарні зв'язки: «Психологія (загальна та вікова)».

Метою дисципліни є формування у студентів такої професійної позиції, за якої дитина сприймається як самоцінна й неповторна особистість, здатна до волевиявлення та ініціативи, отримання студентами теоретичних знань з дитячої психології та формування практичних навичок (компетентностей).

Ключові слова: психологія, дитяча психологія, психічний розвиток особистості, пам'ять, увага, уява, мислення, мовлення.

Abstract

The study program of the normative educational discipline "Child Psychology" is compiled in accordance with the educational and professional training program for bachelors of the specialty 012 Preschool Education according to the educational and professional program "Preschool Education".

The subject of study of the academic discipline is: the age-related dynamics of the human psyche during childhood, the development of mental processes and mental qualities of the child's personality. - child psychology serves as a theoretical basis for pedagogical psychology, as well as for the practice of teaching and raising children.

Interdisciplinary connections: "Psychology (general and age)".

The goal of the discipline is the formation of such a professional position in students, in which the child is perceived as a self-valuable and unique individual, capable of self-determination and initiative, the students' acquisition of theoretical knowledge of child psychology and the formation of practical skills (competencies).

Key words: psychology, child psychology, mental development of personality, memory, attention, imagination, thinking, speech.

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Психологія дитяча» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 012 Дошкільна освіта за освітньо-професійною програмою «Дошкільна освіта».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є вікова динаміка психіки людини протягом дитинства, розвиток психічних процесів та психічних якостей особистості дитини. - дитяча психологія слугує теоретичною основою для педагогічної психології, а також для практики навчання й виховання дітей.

Міждисциплінарні зв'язки: спирається на знання загальної психології та вікової.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни та очікувані результати

1.1. Мета: формування у студентів такої професійної позиції, за якої дитина сприймається як самоцінна й неповторна особистість, здатна до волевиявлення та ініціативи, отримання студентами теоретичних знань з дитячої психології та формування практичних навичок (компетентностей).

1.2. Основними **завданнями** ознайомити студентів із сутністю дитячої психології як науки; розкрити закономірності психічного розвитку дитини від народження до семи років; поглибити знання студентів щодо особливостей спілкування, діяльності, пізнавальних та емоційно-вольових процесів, а також особистості дитини; виховувати в них відповідальне ставлення до ролі майбутнього психолога, прагнення збагачувати й удосконалювати знання і вміння; виробити у студентів уміння психолого-педагогічного прогнозування; формувати у студентів навички діяти відповідно своїх професійних обов'язків у конкретних ситуаціях; уміння використовувати набуті знання у практичній професійній діяльності.

Програмні результати навчання:

ПРН-01. Розуміти і визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми раннього віку; знаходити типові ознаки і специфіку освітнього процесу і розвитку дітей раннього і дошкільного віку.

ПРН-02. Розуміти, описувати й аналізувати процеси розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку з використанням базових психологічних і педагогічних понять та категорій.

ПРН-03. Розуміти природу і знати вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами

ПРН-04. Розуміти і визначати особливості провідної – ігрової та інших видів діяльності дітей дошкільного віку, способи їх використання в розвитку, навчанні і вихованні дітей раннього і дошкільного віку

ПРН-05 Здійснювати взаємодію в роботі закладу дошкільної освіти, сім'ї та школи. Залучати батьків до організації освітнього процесу з дітьми раннього і дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.

ПРН-06. Встановлювати зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами.

ПРН-07. Планувати освітній процес в закладах дошкільної освіти з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей дітей раннього і дошкільного віку, дітей з особливими освітніми потребами та складати прогнози щодо його ефективності.

ПРН-08. Вміти складати індивідуальні програми розвитку для дітей з особливими освітніми потребами та необхідні для навчання документи; бути знайомим з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

ПРН-09. Розуміти історію та закономірності розвитку дошкільної освіти. Аналізувати педагогічні системи минулого та творчо трансформувати їх потенціал у сучасний освітній простір закладу дошкільної освіти.

ПРН-10. Бути знайомим з програмою раннього втручання, розуміти можливості опори на нього в подальшій роботі з дітьми з особливими освітніми потребами.

ПРН-11. Бути знайомим з ознаками булінгу. Вміти використовувати прийоми попередження та протидії йому.

ПРН-12. Будувати цілісний освітній процес з урахуванням основних закономірностей його перебігу. Оцінювати власну діяльність як суб'єкта педагогічної праці.

ПРН-13. Здійснювати управління якістю освітнього процесу, керуючись психологопедагогічними принципами його організації в системі дошкільної освіти та взаємодії з сім'єю.

ПРН-14. Мати навички збереження та зміцнення психофізичного і соціального здоров'я дітей.

ПРН-15. Визначати завдання і зміст різних видів діяльності дітей раннього і дошкільного віку на основі програм дошкільної освіти та знань про культурно-історичний досвід українського народу, загальнолюдські культурні та етико-естетичні цінності.

ПРН-16. Проектувати педагогічні заходи із залученням фахівців суміжних галузей, батьків, громадських діячів та ін. для реалізації завдань всебічного розвитку дітей.

ПРН-17. Здійснювати суб'єкт-суб'єктну взаємодію і розвивальне міжособистісне педагогічне спілкування з дітьми дошкільного віку та особистісно- і соціально зорієнтоване спілкування з батьками

ПРН-18. Володіти технологіями організації розвивального предметно ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку.

ПРН-19. Збирати та аналізувати дані про індивідуальний розвиток дитини

ПРН-20. Враховувати рівні розвитку дітей при виборі методик і технологій навчання і виховання, при визначенні зони актуального розвитку дітей та створенні зони найближчого розвитку.

I. Загальнопредметні:

КЗ-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

КЗ-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань

про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

КЗ-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

КЗ-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

КЗ-5. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

КЗ-6. Здатність до міжособистісної взаємодії.

КЗ-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

КЗ-8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

КЗ-9. Здійснення безпечної діяльності.

II. Фахові:

КС-1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.

КС-2. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага).

КС-3. Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку.

КС-4. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довкіллі).

КС-5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими.

КС-6. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки.

КС-7. Здатність до національно-патріотичного виховання дітей раннього і дошкільного віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста; інтерес і повага до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів).

КС-8. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок екологічно безпечної поведінки і діяльності в побуті, природі й довкіллі.

КС-9. Здатність до розвитку перцептивних, мнемічних процесів, різних форм мислення та свідомості в дітей раннього і дошкільного віку.

КС-10. Вміння складати Індивідуальну програму розвитку та необхідні для навчання дітей з особливими освітніми потребами документи, бути знайомими з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням.

КС-11. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку елементарних уявлень про різні види мистецтва і засоби художньої виразності (слово, звуки, фарби тощо) та досвіду самостійної творчої діяльності.

КС-12. Здатність до фізичного розвитку дітей раннього і дошкільного віку, корекції і зміцнення їхнього здоров'я засобами фізичних вправ і рухової активності.

КС-13. Здатність до організації і керівництва ігровою (провідною), художньомовленнєвою і художньопродуктивною (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей раннього і дошкільного віку.

КС-14. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок здорового способу життя як основи культури здоров'я (валеологічної культури) особистості.

КС-15. Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей.

КС-16. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку толерантного ставлення та поваги до інших, попередження та протидії булінгу.

КС-17. Здатність нести відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах праці.

КС-18. Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками.

КС-19. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками, колегами.

КС-20. Здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни.

Тема 1. Предмет і завдання дитячої психології

Тема 2. Характеристика основних етапів психічного розвитку особистості в дошкільному дитинстві

Тема 3. Розвиток і корекція спілкування дошкільника

Тема 4. Психологічне забезпечення розвитку гри дошкільника

Тема 5. Психологічні умови навчання дітей 5-річного віку

Тема 6. Психолого-методичні умови розумового розвитку дошкільника

Тема 7. Розвиток мовлення дитини від народження до 7 років

Тема 8. Подолання труднощів особистісного розвитку дошкільника

Тема 9. Темперамент у дошкільному віці

Тема 10. Психологічна готовність дити до систематичного навчання в школі

3. Рекомендована література

Базова

1. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навч. посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 424 с.

2. Дуткевич Т. В. Дитяча розвивально-корекційна психологія. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 304 с.

3. Дуткевич Т. В. Дошкільна психологія: навч. посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2020. 392 с.

4. Олійник М.І., Журат Ю.В., Фесун Г.С. Розвиток та діагностика пізнавальних процесів дошкільника: навчально-методичний посібник. Чернівці: Родовід, 2019. 176с.

Допоміжна

1. Базовий компонент дошкільної освіти. / Під науковим керівництвом доктора психологічних наук, професора, член-кореспондента НАПН України – Піроженко Т. О. 2021. 37с.

2. Білан О.І. Програма розвитку дошкільного віку "Українське дошкілля" / ред. Низковська О.В. Тернопіль : Мандрівець, 2017. 256 с.

3. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 424 с.

4. Іванова В.В. Психологія дитяча: навчально-методичний посібник для самостійної роботи. Мукачєво: МДУ, 2019. 104 с.

5. Колобич О. П. Загальна психологія: навчально-методичний посібник. Львів : Растр-7, 2019. 172 с.

6. Костик Л.Б. Вікова психологія (курс лекцій для студентів зі спеціальності «Дошкільна освіта») : навч. посібник. Чернівці, 2018. 116 с.

7. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія: навч. посібник, 2-ге видання, виправлене. Київ : Академвидав, 2015. 400 с.

8. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія: навч. посібник для сам. роботи студента. Київ : Академвидав, 2011. 376 с.

9. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник. Київ: Каравела, 2020. 418 с.

10. Яценко Т.В. Дитяча психологія з психологією дитячої творчості. Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів. Кременчук : ПП «Бітарт», 2020. 42 с.

Інформаційні ресурси

1. Базовий компонент дошкільної освіти. / Під науковим керівництвом доктора психологічних наук, професора, член-кореспондента НАПН України – Піроженко Т. О. 2021. 37с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

2. Білан О.І. Програма розвитку дошкільного віку "Українське дошкілля" / ред. Низковська О.В. Тернопіль : Мандрівець, 2017. 256 с. URL: <https://www.pedrada.com.ua/article/2336-programa-ukrainske-doshkillya>.

3. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навч. посібник. Київ : Центр учб. літ., 2012. 424 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Dutkevych_Tetiana/Dytiacha_psykholohiia.pdf.

4. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія: навч. посібник. Київ : Академвидав, 2008. 432 с. URL: <https://westudents.com.ua/knigi/498-dityachapsihologya-pavelkvr.html>.

5. Іванова В.В. Психологія дитяча: навчально-методичний посібник для самостійної роботи. Мукачєво: МДУ, 2019. 104 с. URL: http://dspace.msu.edu.ua:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/3267/Ivanova_psykholohi_children.pdf?sequence=1&isAllowed=y

6. Яценко Т.В. Дитяча психологія з психологією дитячої творчості. Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів. Кременчук : ПП «Бітарт», 2020. 42 с. URL: <https://cutt.ly/xTszFgo>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: іспит

5. Засоби діагностики успішності навчання: опитування, ІНДЗ, мультимедійні презентації, тестування, контрольні роботи.